

Täysistunto

Perjantai 4.4.2025 klo 13.02—13.30

5. Vaalirahoituksen valvonta vuoden 2024 europarlamenttivaaleissa - Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus

Kertomus K 4/2025 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 3/2025 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 3/2025 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Keskustelu. Valiokunnan varapuheenjohtaja, edustaja Niemi, olkaa hyvä.

Keskustelu

13.07 **Veijo Niemi ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vaalirahoituksen valvonta vuoden 2024 europarlamenttivaaleissa — Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus:

Vuoden 2024 europarlamenttivaaleissa oli 29 ilmoitusvelvollista. Kaikki ilmoitusvelvolliset jättivät Valtiontalouden tarkastusvirastolle vaalirahoituslain tarkoittaman vaalirahoitusilmoituksen eli ilmoituksen vaalikampanjansa rahoituksesta ja kuluista laissa säädettyyn määräaikaan mennessä.

Vaalirahoitusilmoitusten perusteella ilmoitusvelvollisten yhteenlaskettu vaalirahoitus oli vuoden 2024 europarlamenttivaaleissa 2,2 miljoonaa euroa. Ilmoitusvelvolliset ilmoittivat saaneensa ulkopuolista tukea vaalikampanjoihinsa 1,8 miljoonaa euroa, joka on 84 prosenttia kokonaisrahoituksesta. Verrattuna vuoden 2019 europarlamenttivaaleihin vaalikampanjoiden kokonaisrahoitus sekä vaalikampanjoihin saatu ulkopuolinen tuki ovat kasvaneet. Myös keskimääräiset kampanjakulut ovat nousseet.

Johtopäätöksensä tarkastusvirasto toteaa, että ilmoituksen tarkistamisen, ilmoitusvelvollisten toimittamien selvitysten ja tehtyjen täydennysten jälkeen tarkastusviraston tietoon ei ole tullut seikkoja, joiden perusteella sillä olisi syytä epäillä vastaanottamiensa ilmoitusten oikeellisuutta.

Kertomuksessaan tarkastusvirasto nostaa esiin myös valvontavaltuuksiensa rajoituksia sekä vaalirahoituslain uudistustarpeita, joista yksi on lainanantajien nimien julkistaminen. Parhaillaan eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys laeiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain, puoluelain, vaalilain sekä kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta. Hallituksen esitykseen sisältyy muun muassa ehdotus siitä, että vaalikampanjalle 1 500 euron (kuntavaaleissa 800 euron) ja sitä suuremman lainan antaneiden nimi tulisi julkistaa. Jos lainanantajana olisi luottolaitos, riittäisi tieto, että kyseessä on luottolaitoksen myöntä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2025 vp

mä laina. Nykyinen lainsäädäntö ei velvoita julkistamaan kampanjalainojen antajien nimiä, vaikka laina olisi suuruudeltaan huomattavakin. Myöskään lainan määrää ei rajoiteta.

Tarkastusvaliokunta on käsitellyt lainan antaneiden nimien julkistamista aiemminkin, mietinnössään 11/2022 ja lausunnossaan 7/2022. Valiokunta piti tuolloin ja pitää edelleen ehdotettua muutosta hyvänä vaalirahoituksen läpinäkyvyyden lisäämisen kannalta. Valiokunta kiinnittää myös huomiota tarkastusviraston esiin nostamaan tuen ja lainan käsittelyn erillisyyteen sekä vaalirahoituslaissa että puoluelaissa.

Lainsäädännössä on asetettu tuelle erilaisia rajoituksia, mutta lainsäädäntö ei rajoita sitä, miltä tahoilta tai kuinka paljon ehdokas tai poliittisen puolueen organisaatio voi vastaanottaa lainaa. Lainaa saa siten jatkossakin vastaanottaa esimerkiksi ulkomaiselta yksityishenkilöltä tai yritykseltä. Valiokunta katsoo, että tähän asiaan liittyviin riskeihin tulee kiinnittää huomiota, kun puolue- ja vaalirahoituslainsäädäntöä kehitetään edelleen.

Tarkastusvaliokunnan päätösehdotus: Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 4/2025 johdosta. Ja valiokunnan kannanotosehdotus: Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

13.11 Juha Hänninen kok: Arvoisa herra puhemies! Demokratia on meidän arvokkain yhteiskunnallinen perintömme. Se rakentuu luottamuksesta, ja luottamus vaatii avoimuutta erityisesti silloin, kun on kyse rahasta ja vallasta. Siksi vaalirahoituksen valvonta on muutakin kuin teknistä tarkastamista. Se on osa demokraattisen järjestelmämme ydintä. Kansalaisilla on oikeus tietää, kuka rahoittaa vaalikampanjoita ja millä ehdoilla. Tämä oikeus luo reilun pelin kentän kaikille ehdokkaille ja puolueille riippumatta taustasta tai resursseista.

Arvoisa herra puhemies! Valtiontalouden tarkastusvirasto on tehnyt työnsä perusteellisesti ja vastuullisesti. Kaikki ilmoitusvelvolliset ehdokkaat jättivät vaalirahoitusilmoituksensa, eikä epäselvyyksiä jäänyt vireille. Tämä on hyvä uutinen. Se kertoo siitä, että järjestelmämme toimii, vaikka kehitettävää löytyy aina. Erityisesti valiokunnan mietintöön sisältyvä kannanotto on tervetullut. Sen mukaan myös vaalikampanjoiden lainanantajien nimet tulisi julkaista ja ulkomaalaisten toimijoiden mahdollisuuksia vaikuttaa lainojen ja takauksien kautta tulisi tarkastella. Nykyään suuri laina voi peittää alleen merkittävän vaalitukijan henkilöllisyyden. Tällainen piilorahoitus murentaa vaalirahoituksen läpinäkyvyyttä ja synnyttää epäluottamusta, vaikka mitään laitonta ei olisi tapahtunutkaan. Kuten valiokunta toteaa, tämä muutos lisäisi vaalirahoituksen avoimuutta ilman raskasta hallinnollista taakkaa. Samalla se olisi myös ehdokkaiden etu, sillä avoimuus suojaa myös heitä perusteettomilta epäilyksiltä.

Arvoisa herra puhemies! Vaalien reiluus ei ole itsestäänselvyys. Se vaatii jatkuvaa huolenpitoa ja valppautta niin lainsäätäjiltä kuin valvontaviranomaisiltakin. Meidän on rakennettava järjestelmää, jossa avoimuus ei ole poikkeus vaan lähtökohta. Tämän mietinnön viesti on selkeä: meillä on toimiva järjestelmä, mutta meillä on myös mahdollisuus ja vastuu kehittää sitä eteenpäin. Demokratia kestää, kun sitä vahvistetaan teoilla. Kannatan valiokunnan mietintöä ja pidän sen esiin nostamia kehitysajatuksia tärkeinä suomalaisen demokratian tulevaisuuden kannalta. — Kiitos, arvoisa herra puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2025 vp

13.14 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Haluan kiittää tarkastusvaliokunnan varapuheenjohtajaa, edustaja Veijo Niemeä erinomaisen hyvistä puheenvuorosta ja hyvästä katsauksesta tähän asiaan. Hän kävi laajasti läpi sen työn, jonka tarkastusvaliokunta on eurovaalien, EU-vaalien, vaalirahoituksen ympärillä tehnyt, ja myös sen, mitä muutoksia nyt olemme lainsäädäntöön tekemässä, nimenomaan esimerkiksi tämä lainojen avoimuuden lisääminen.

Myös edustaja Hännisen puheenvuoroon on helppo yhtyä. Siinä oli hyviä huomioita.

Itse ajattelin, että totean vain sen EU-vaaleista, joita tämä tarkastus on koskenut, että niissä oman haasteensa luo se, että Suomi on yksi vaalipiiri, ja silloin se tarkoittaa, että ehdokkailla täytyy olla joko aika paljon taloudellista mahdollisuutta kampanjoida tai sitten reilusti näkyvyyttä, julkisuutta tehdäksään menestyksellisen kampanjan. Eli valtakunnalliset vaalit ovat tässä mielessä tietysti omanlaisiaan.

Julkisuus on oma juttunsa tässä kokonaisuudessa. Tiedän, että täällä aina aika ajoin vaaditaan erilaisia kampanjakattoja näille kampanjoille, mutta itse olen pitänyt aika määrätietoisesti esillä, että vaikka oma tilanteeni on nyt muuttunut ehkä siitä, kun aikanaan 2007 tänne ensimmäisen kerran tulin, nyt minullakin on jonkin verran sitä näkyvyyttä, tunnettuutta, niin alussa ei ollut, ja silloin se tarkoitti, että joutui tekemään toisenlaista työtä — tai toinen saa maksutonta mainontaa vaikkapa tienvarressa olevan ladon seinässä, ja toisella ei ole niitä suhteita, ja hän ostaa sen Clear Channelilta, tai jotain muuta. Tämä kannattaa mielessä pitää, kun näitä kampanjakattoja teemme. Sen takia itse ajattelen niin, että riittävää on se, että meillä on mahdollisimman läpinäkyvä, avoin vaade lainsäädännössä tämän rahoituksen avaamiseksi. Olen itse näissä keskusteluissa kerta toisensa jälkeen nostonut esille sen, että mielestäni kirjanpitosoinen ilmoitus olisi kaikista paras. Jos menette näitä rahoitusilmoituksia vaikka viime eduskuntavaaleista katsomaan, niin ne ovat kovin kirjavia, eivät täysin toisiinsa verrannollisia, ja olisi huomattavasti helpompi niitä katsoa, kun olisi selvästi tulot ja menot kirjattu niihin näkyviin.

Arvoisa puhemies! Kun kuntavaalit ovat nyt käynnissä, niin kuntavaaleissa toivoisin, että seuraavassa vaiheessa tämä vaalirahoituksen ilmoitusvelvollisuus kohdistettaisiin, kuntavaaleissa ennen muuta, kaikkiin ehdokkaisiin. Siellä aika monet eivät välttämättä tule valtuutetuiksi, vaan tulevat rakennuslautakuntiin, tulevat lautakuntiin, jotka vastaavat kaavoituksesta ja monesta muusta, ja silloin tämä avoimuus olisi [Puhemies koputtaa] vaalirahoituksen näkökulmasta heidänkin osaltaan tarpeellista. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

13.18 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä tarkastusvaliokunnan mietintö ”Vaalirahoituksen valvonta vuoden 2024 europarlamenttivaaleissa — Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus”. Poliittisen toiminnan rahoitusta säädellään lailla ehdokkaan vaalirahoituksesta, ja tämä laki luo perustan vaalirahoituksen läpinäkyvyydelle. Nostan muutamia teemoja esiin tästä mietinnöstä, muun muassa juurikin tätä rahoitusta.

Eli vaalirahoitusilmoitusten perusteella vaaleissa oli kaikkiaan 29 ilmoitusvelvollista. Ilmoitusvelvollisten yhteenlaskettu vaalirahoitus oli vuoden 2024 europarlamenttivaaleissa 2,2 miljoonaa euroa. Se oli enemmän kuin vuoden 2019 vaaleissa, joissa se oli 1,5 miljoonaa euroa, ja vuoden 2014 vaaleissa se oli 1,4 miljoonaa euroa, eli voimme todeta sen, että vaalikassojen suuruudet kasvavat entisestään. Vuoden 24 eurovaalien vaalikampanjointiin kerätyt varat ja kampanjoinnin kustannukset ovat todellisuudessa kuitenkin huo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2025 vp

mattavasti suuremmat, sillä nämä raportoidut tiedot koskevat vain näitä 29:ää ehdokasta kaikkiaan 232 ehdokkaasta.

Tarkastusviraston kertomuksen mukaan vaalirahoituksen määrä vaihteli ilmoitusten perusteella merkittävästi ilmoitusvelvollisten välillä, mikä kertoo sitä, että rahoittajia ja rahaa on eri tavalla ehdokkailla. Se toki myös rajoittaa ihmisten asettumista ehdolle, jos sitä vaalikassaa ei ole. Suurin vaalikampanja oli 243 901 euroa ja pienin oli nolla euroa. Kaikkien ilmoitusvelvollisten keskimääräiset kampanjakulut olivat noin 74 497 euroa, eli aivan valtavia summia, joista me puhumme. Ilmoitusvelvolliset ilmoittivat saaneensa ulkopuolista tukea vaalikampanjoihin 1,8 miljoonaa euroa, ja se on 84 prosenttia kokonaisrahoituksesta, niin että todella isoista rahoista me puhumme.

Tarkastusvirasto toteaa kuitenkin johtopäätöksensä, että ilmoitusten tarkistamisen, ilmoitusvelvollisten toimittamien selvityksien ja kaikkien tehtyjen täydennysten jälkeen tarkastusviraston tietoon ei ole tullut seikkoja, joiden perusteella olisi syytä epäillä vastaanotettujen ilmoitusten oikeellisuutta. Elikkä on hieno asia, että ehdokkaat ovat toimittaneet kaikki tiedot, ja asia on sillä tavalla todellakin läpinäkyvää, mutta on isoja kampanjakuluja.

Nostan esille tarkastusvaliokunnan huomion siitä, mihin me kiinnitimme huomiota. Lainsäädännössä on asetettu tuelle erilaisia rajoituksia, kuten yksittäisen tukijan antaman tuen vuotuinen enimmäismäärä ja ulkomaisilta tahoilta vastaanotetun tuen rajoitukset, mutta lainsäädäntö ei sen sijaan rajoita sitä, miltä tahoilta tai kuinka paljon ehdokas tai poliittisen puolueen organisaatio voi vastaanottaa lainaa. Lainaa voi siten jatkossakin vastaanottaa esimerkiksi ulkomaiselta yksityishenkilöltä tai yritykseltä. Tarkastusvaliokunta katsoo, että tähän asiaan liittyviin riskeihin tulee kiinnittää huomiota, kun puolue- ja vaalirahoituslainsäädäntöä kehitetään edelleen. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

13.21 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Lyhyesti pari huomiota tähän tarkastusvaliokunnan ansiokkaaseen mietintöön liittyen vaalirahoituksen valvontaan vuoden 24 Euroopan parlamentin vaalien osalta.

Tosiaan nämä kampanjoiden rahamäärät ilmoitusvelvollisten osalta ovat kasvaneet merkittävästi. Vuonna 2014 ilmoitusvelvollisten käyttämä rahamäärä oli 1,4 miljoonaa, nyt näissä vuoden 24 vaaleissa jo 2,2 miljoonaa euroa. Toki on samaan aikaan käynyt myös niin, että Suomen edustajamäärä Euroopan parlamentissa on kasvanut 13:sta 15:een, mutta se ei tokikaan selitä vielä sinänsä tätä nousua, vaan kampanjabudjetit ovat kasvaneet niiden ehdokkaiden osalta, jotka ovat vaaleissa menestyneet.

Suomi on hieno maa. Suomi on maa, jossa on joka vuosi jotkut vaalit. Viime vuonna ja tänä vuonna on molempina vuosina kahdet vaalit. Euroopan parlamentin vaalit olivat tosiaan toiset noista viime vuoden kaksista vaaleista. Jossain määrin tietysti meidän kaikkien päätöksentekijöiden pitää olla huolissaan siitä, riittääkö äänestäjien kiinnostus käydä äänestämässä, ja tästähän saamme aika hyvän tuntuman nyt sitten viikon kuluttua, kun tiedämme, kuinka hyvin kunta- ja aluevaaleissa äänestäjät ovat osallistuneet. Mutta mikäli nyt vaaleissa äänestysaktiivisuus jää kovin alhaiseksi, niin varmasti se on paikka, jossa täytyy miettiä myös laajemmin vaalijärjestelmään tarpeellisia muutoksia, jotta vaaliosallistuminen on jatkossa niin vahvaa, että se turvaa eri instituutioitten legitimitetin.

No, tietysti Euroopan parlamentti, joka on Euroopan asukkaiden Euroopan unionille demokraattisissa vaaleissa valitsema instituutio, kulkee omassa viiden vuoden rytmissään ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2025 vp

poikkeaa sillä tavalla ehkä kansallisista instituutioista eikä välttämättä ole sovitettavissa kansalliseen vaalirytmiin. Sen sijaan, kun Suomesta valitaan vain 15 edustajaa, on todella tärkeää, että kansa onnistuu vaaleissa aina valitsemaan parhaat mahdolliset voimat edistämään myös Suomelle — totta kai ennen kaikkea suomalaisille äänestäjille tärkeitä mutta myös Suomelle kansallisesti — tärkeitä näkökulmia eurooppalaisessa päätöksenteossa.

Tämän vuoksi ääneen pohdiskelen tässä nyt koko eduskunnan ollessa koolla sitä, että jos jossain vaaleissa Suomessa tultaisiin kokeilemaan listavaalia, niin se voisi olla Euroopan parlamentin vaaleissa ehkä mahdollista. Suomessahan on hyvin äänestäjä- ja sitä myöten myös ehdokaskeksinen vaalitapa, jossa on avoin listavaali, mutta koko Euroopassa vain Suomessa ja Maltalla on näin Euroopan parlamentin vaaleissa, ja Malta on 300 neliökilometriä, Suomi on 300 000 neliökilometriä. Ymmärrämme sen, että Suomen vaalitapa on kyllä ehdokkaille äärimmäisen rankka.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harakka, olkaa hyvä.

13.25 Timo Harakka sd: Herra puhemies! Kiitos näistä puheenvuoroista, joita tähän asti olemme kuulleet.

Valtiontalouden tarkastusvirasto tekee tärkeää työtä. Se on aivan välttämätön instituutio tässä maassa. Se on ikään kuin valtakunnan tilintarkastaja, jonka puolueettomuutta kukaan ei kyseenalaista, ja se on näinä päivinä, tässä maailmantilanteessa äärimmäisen arvokasta. Meillä on siis tutkimukseen ja parhaaseen asiantuntemukseen perustuva yhteinen tietopohja. Kuten edustaja Zyskiewicz on usein sattuvasti todennut, jokaisella on oikeus omiin mielipiteisiin mutta ei oikeutta omiin faktoihin.

Siis näiden tarkastettujen lukujen pitäisi olla julkisen keskustelun yhteinen pohja, mutta näin ei aina ole. Viittaan Valtiontalouden tarkastusviraston edelliseen raporttiin finanssipolitiikan valvonnasta, jonka tarkastusvaliokunta yksimielisesti hyväksyi 6. päivä maaliskuuta ja samoin koko eduskunta. Merkittävää siis on, että hallituspuolueiden edustajat, jotka muodostavat enemmistön tästäkin valiokunnasta, hyväksyivät Valtiontalouden tarkastusviraston laskelmat finanssipolitiikan toteutumisesta ja sopeutusten mittakaavasta. Huomattavin havainto julkaistiin tämän erillisraportin sivulla 30. Valtiontalouden tarkastusvirasto totesi, että paljon mainostetusta 9 miljardin euron sopeutuksesta toteutuu noin 4,4 miljardia euroa, siis jäädään alle puoleen. Siis ei pitäisi puhua lainkaan tässäkään salissa 9 miljardin sopeutuksesta, kun sen on korkein auktoriteetti todennut harhaanjohtavaksi, vaan 4,4 miljardin euron sopeutuksesta. Sen tulisi olla julkisen keskustelun faktapohja.

Ja miksi VTV on tähän tulokseen päätenyt? Osaselitys on varsin yksinkertainen: 2 miljardia tästä toivotusta, kuvitteellisesta 9 miljardista piti tulla työllisyyden parantumisesta. 100 000 uutta työpaikkaa piti saada tilanteessa, jossa hallitus aloitti ennätystyöllisyyden oloissa. Tulos on kuitenkin tänään se, että tavoitteesta ollaan jäljessä 170 000. Tähän päivään mennessä hallitus on kaudellaan tehnyt noin 100 uutta työtöntä joka ikinen päivä mukaan lukien viikonloput.

No, jos hyväksymme ja kun hyväksymme VTV:n laskelman ja eduskunnankin hyväksymän faktapohjan, kysymys puoliväliriiheen kuuluu seuraavasti: pitääkö hallitus kiinni fiktiivisestä 9 miljardin sopeutustavoitteesta vai tunnustaako sen jäävän toteutumatta? Jos hallitus pitää kiinni siitä 9 miljardista, niin silloin sen täytyy rehellisyyden nimissä se toinen 4,5 miljardia lisää leikata ja veroja kiristää, tai sitten hallituksen täytyy tunnustaa, että VTV:n laskelmat ja eduskunnan hyväksymä laskelma ovat totta, kuten itse asiassa puheen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2025 vp

johtaja Purra jo kerran lipsauttikin, että ei tästä tavoitteesta voi oikeasti pitää kiinni. [Puhemies koputtaa]

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Harakka, nyt keskustelun aiheena on vaalirahoituksen valvonta vuoden 2024 europarlamenttivaaleissa. Kehotan pysymään aiheessa.

Puhemies! Valtiontalouden tarkastusviraston rooli eduskunnassa ja sen eduskunnalle antamat raportit ovat aivan asiaankuuluva keskustelunaihe tässäkin yhteydessä. Sitä paitsi olen juuri lopettamaisillani sanoessani, että jos noudatamme, kuten hyvään tapaan kuuluu, faktapohjaista, tutkimusperäistä tietoa, niin voimme silloin yhdessä todeta, että yksikään puolue tässä salissa ei ole sen vastuullisempi tai vastuuttomampi valtiontalouden hoitaja kuin toinenkaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pian alkavan suuren valiokunnan kokouksen vuoksi keskustelu ja asian käsittely keskeytetään.

Keskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.